

Medicina Pal·liativa

Codi: 102910
Crèdits: 3

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2502442 Medicina	OT	6	0

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Antonio Pascual Lopez
Correu electrònic: Antonio.Pascual@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

És aconsellable haver adquirit coneixements bàsics de Fisiopatologia, Semiologia i Farmacologia.

Objectius

Els dos fins fonamentals de la medicina són curar i, quan això no és possible, alleujar.

Malgrat els continus avenços mèdics, més del 50% de les persones moren per càncer i altres processos crònics. L'alleujament del dolor i del sofriment és un dret universalment reconegut. La medicina pal·liativa té com a missió oferir, des d'un profund respecte al malalt, una resposta professional, científica i humana a les múltiples necessitats dels pacients que es troben en fases avançades de malaltia i als seus familiars.

Les cures pal·liatives aborden, segons la definició de l'OMS, els problemes físics, emocionals, socials i espirituals. Aquest enfocament representa un progrés essencial de la medicina.

L'objectiu fonamental de l'assignatura és dotar l'estudiant de recursos per a reconèixer, comprendre i alleujar eficaçment el patiment. Per a això, tots els metges haurien de rebre una formació bàsica en medicina pal·liativa.

Els objectius específics són:

1. Integrar els coneixements d'altres disciplines de salut, diferenciant els enfocaments curatius i pal·liatius davant la malaltia
2. Reconèixer les causes del sofriment de malalts i famílies, analitzant els seus components físics, emocionals, socials i espirituals
3. Descriure la fisiopatologia del dolor i altres símptomes i el seu enfocament terapèutic
4. Demostrar habilitats de comunicació amb el pacient, familiars i equip
5. Emfatitzar que totes les intervencions haurien de centrar-se en les necessitats del pacient, considerant els seus principis i valors
6. Discutir aspectes ètics i presa de decisions en el final de la vida
7. Comprendre que el pacient i família formen una unitat de cura
8. Identificar les pròpies actituds davant la malaltia i la mort
9. Reconèixer l'enfocament multidisciplinari de les cures pal·liatives i planificar el treball en equip

10. Identificar els diversos sistemes de cures pal·liatives a hospital i domicili i les seves relacions
11. Acompanyar en el procés de dol.

Competències

- Demostrar que comprèn les manifestacions de la malaltia sobre l'estructura i funció del cos humà.
- Elaborar una orientació diagnòstica i establir una estratègia d'actuació raonada, valorant els resultats de l'anamnesi i l'exploració física, així com els resultats posteriors de les exploracions complementàries indicades.
- Formular hipòtesis i recollir i valorar de manera crítica la informació per a la resolució de problemes seguint el mètode científic.
- Indicar la terapèutica més adequada dels processos aguts i crònics més prevalents, així com dels malalts en fase terminal.
- Indicar les tècniques i procediments bàsics de diagnosi i analitzar i interpretar els resultats per precisar millor la naturalesa dels problemes.
- Obtenir i elaborar una història clínica que contingui tota la informació rellevant, estructurada i centrada en el pacient, tenint en compte tots els grups d'edat, sexe, els factors culturals, socials i ètnics.
- Realitzar un examen físic general i per sistemes, apropiat a l'edat del pacient i al sexe, de manera completa i sistemàtica i una valoració mental.
- Reconèixer els elements essencials de la professió mèdica com a resultat d'un procés evolutiu, científic i sociocultural, incloent els principis ètics, les responsabilitats legals i l'exercici professional centrat en el pacient.

Resultats d'aprenentatge

1. Descriure els mecanismes del dolor i altres símptomes freqüents en la fase terminal i establir un pla terapèutic.
2. Descriure la persona humana com un ésser multidimensional en el qual la interrelació de factors biològics, psicològics, socials, ecològics i ètics condicionen i modifiquen els estats de salut i malaltia, i les seves manifestacions.
3. Descriure les principals tècniques diagnòstiques i terapèutiques que es realitzen en el servei hospitalari corresponent a l'assignatura.
4. Establir un pla d'actuació terapèutica considerant les necessitats del pacient i del seu entorn familiar i social, que impliqui tots els membres de l'equip de salut.
5. Formular hipòtesis i recollir i valorar de manera crítica la informació per a la resolució de problemes seguint el mètode científic.
6. Identificar el tipus, l'evolució i les limitacions de les malalties cròniques, les seves possibilitats terapèutiques i la prevenció de les seves complicacions.
7. Identificar els fonaments de la medicina pal·liativa.
8. Identificar els símptomes d'ansietat, depressió, psicòtics, consum de tòxics, deliri i deteriorament cognitiu.
9. Identificar les situacions clíniques greus.
10. Indicar les exploracions complementàries bàsiques per interpretar les manifestacions de la malaltia sobre els diferents òrgans i sistemes del cos humà.
11. Ordenar els signes i símptomes per fer un diagnòstic sindròmic diferencial.
12. Realitzar correctament l'entrevista per extreure les dades clíniques rellevants.
13. Realitzar una exploració física general i de l'aparell respiratori, circulatori, digestiu, de la sang i òrgans hematopoètics, sistema nerviós, aparell locomotor, aparell genitourinari, metabolisme i sistema endocrí.
14. Realitzar una història que compregui els antecedents personals, fisiològics i patològics de la malaltia, a més dels principals signes i símptomes de les malalties de l'aparell respiratori, circulatori, digestiu, de la sang i òrgans hematopoètics, sistema nerviós, aparell locomotor, aparell genitourinari, metabolisme i sistema endocrí.
15. Recollir, seleccionar i registrar la informació rellevant subministrada pel pacient i els seus acompanyants.
16. Valorar la incapacitat física, així com les seves repercussions per al malalt i el seu entorn familiar.
17. Valorar la rellevància de cada signe i símptoma en la malaltia actual.

Continguts

Teoria

Tema 1. Protagonistes de la situació terminal: el pacient, la família i els professionals sanitaris. Factors que contribueixen al sofriment. La medicina pal·liativa com a resposta al sofriment. Avaluació de les necessitats de pacients i famílies. Estratègia general del control de símptomes.

Tema 2 Adaptació dels malalts al procés de morir. Reaccions davant la pròpia pèrdua. Experiències de sentit i serenitat al final de la vida.

Tema 3. Dolor. Mecanismes. Avaluació. Factors pronòstics. Principis bàsics del tractament analgèsic. Escala analgèsica de l'OMS.

Tema 4. Maneig d'analgèsics opioides. Fàrmacs adjuvants. dolors difícils

Tema5. Problemes digestius: vòmits, restrenyiment i obstrucció intestinal. Caquèxia. Problemes respiratoris: dispnea i tos.

Tema 6. El pacient agitat: alteracions cognitives, ansietat, depressió i insomni

Tema 7. Urgències pal·liatives. Atenció en els últims dies de la vida.

Tema 8. Decisions ètiques en el període final de la vida: limitació de l'esforç terapèutic, sedació i eutanàsia.

Tema 9. Atenció a la família. El procés de dol.

Tema 10. L'estrès dels professionals sanitaris: reconeixement i prevenció. Recomanacions sobre autocura.

Tema 11. Cures pal·liatives en malalts amb insuficiències orgàniques

Tema 12. Organització de les cures pal·liatives. Continuitat assistencial

Pràctiques en aula

1 Taller: com informar a pacients i famílies sobre males notícies

2 Taller: reconeixement i maneig de les pròpies emocions davant el sofriment

3. Anàlisi de testimonis de pacients (vídeo)

Seminaris de casos clínics

Seminari 1. Casos clínics de dolor

Seminari 2. Casos clínics d'avaluació i control de símptomes.

Pràcticum assistencial sense directrius

Estada supervisada en Unitat de Cures Pal·liatives (4 hores diàries, 2 dies).

Metodologia

Aquesta Guia descriu el marc, continguts, metodologia i normes generals de l'assignatura, d'acord amb el pla d'estudis vigent. L'organització final de l'assignatura pel que fa al nombre i mida de grups, distribució en el calendari i dates d'exàmens, criteris específics d'avaluació i revisió d'exàmens, es concretaran a cada una de

les Unitats Docents Hospitalàries (UDH), que ho explicitaran a través de les seves pàgines web i el primer dia de classe de cada assignatura, a través del professors responsables de l'assignatura a les UDH.

Pel present curs, els professors designats pels Departaments com a responsables de l'assignatura a nivell de Facultat i de les UDH son:

Departament(s) responsable(s): Departament de Medicina

Responsable de Facultat: Antonio Pascual López (apascual@santpau.cat)

Responsables UDH

Responsables UDHSP	Responsables UDHVH	Responsables UDGTIP	Responsables UDH
Antonio Pascual López apascual@santpau.cat			Ricard Comet Rcomet@tau

Excepcionalment i segons criteri del professorat responsable, els recursos disponibles i la situació sanitària de cada moment a les diferents Unitats Docents, part dels continguts corresponents a les lliçons teòriques, pràctiques i seminaris podran ser impartits de forma presencial o virtual.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
PRÀCTIQUES D'AULA (PAUL)	6	0,24	2, 4, 6, 8, 12, 15, 16
SEMINARIS DE CASOS CLÍNICS (SCC)	3	0,12	1, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 17
TEORIA (TE)	12	0,48	1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 17
Tipus: Supervisades			
PRACTIQUES EXTERNES (PEXT)	8	0,32	4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16
TUTORIES	2	0,08	7
Tipus: Autònomes			
ELABORACIÓ DE TREBALLS	5	0,2	2, 4, 7, 16
ESTUDI PERSONAL / LECTURA D'ARTICLES / INFORMES D'INTERÈS	35,25	1,41	1, 2, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 16, 17

Avaluació

L'assistència a les activitats docents dirigides i la participació en les supervisades tindrà un pes del 30% a la nota final.

Es realitzarà un examen escrit que constarà de 20 preguntes tipus test. El pes d'aquest examen seà del 40%.

Es realitzarà un examen escrit de 10 preguntes curtes. El pes d'aquest examen en la qualificació final serà del 30%.

Els estudiants que no es presentin a les proves d'avaluació tindran una qualificació de "No avaluable"

Es farà una prova de recuperació que constarà de un examen escrit de 10 preguntes curtes i un examen escrit de 20 preguntes tipus test, segons calendari

En cas de que un alumne suspengui i la seva nota mitjana sigui inferior a 5, la mitjana resultant serà la de la nota de la qualificació final

En el cas de que un alumne suspengui i la seva nota mitjana sigui superior a 5, la mitjana resultant serà la qualificació mes baixa

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació en classe i seminaris	30%	1,25	0,05	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 15, 16
Avaluacions escrites: Proves objectives: Proves d'assaig: de preguntes restringides	30%	1	0,04	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 17
Evaluacions escrites: Proves objectives: Items de selecció: Items d'elecció multiple.	40%	1,5	0,06	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 17

Bibliografia

Llibres

- Centeno C, Nabal M, Gómez Sancho M, Pascual A. Manual de Medicina Paliativa. Pamplona. Eunsa. 2009
- Cherny N, Fallon M, Kaasa S, Portenoy RK, Currow DC. Oxford Textbook of Palliative Medicine. Oxford. Oxford University Press 2018

Revistes.

Medicina Paliativa. Elsevier

Articles seleccionats

- Benito E, Maté J, Pascual A. Estrategias para la detección, exploración y atención del sufrimiento en el paciente. FMC 2011; 18:392-400
- Hui D, Bruera E. A personalized approach to assesing and managing pain in patients with cancer. J Clin Oncol 2014; 37: 1640-1648

- Caraceni A, Hanks G, Kaasa S et al. Use of opioids analgesics in the treatment of cancer pain: evidence based recommendations from the EAPC. *Lancet Oncol* 2012; 13: e58-68
- Henson L, Maddocks M, Evans C, Davidson M, Hicks S, Higginson I. Palliative care and the management of common distressing symptoms in advanced cancer: pain, breathlessness, nausea and vomiting, and fatigue. *J Clin Oncol* 2020; 38:905-914.
- Tuca A, Jimenez-Fonseca P, Gascón P. Clinical evaluation and optimal management of cancer cachexia *Reviews in Oncology/Hematology* 2013, 88: 625-636
- De la Cruz M, Ransing V, Yennu S et al. The frequency, characteristics, and outcomes among cancer patients with delirium admitted to an acute palliative care unit. *Oncologist* 2015;20:1425-1431
- Ripamonti C, Easson A, Gerdes H. Management of malignant bowel obstruction. *Eur J Cancer* 2008; 44: 1105-1115
- Kamal A, Maguire J, Wheeler J, Currow D, Abernethy A. Dyspnea review for the palliative care professional: treatment goals and Therapeutic options. *J Palliat Med* 2012; 15: 106-114
- Nabal M, Guanter L. Manejo terapéutico de síntomas difíciles em cuidados paliativos. *Medicina Paliativa* 2002; 9: 96-101
- Mount B, Boston P, Cohen SH, Healing conetions: on moving from suffering to a sense of well-being. *J Pain Symptom Manage.* 2007; 33: 372-388
- Chochinov H. Dignidad y la esencia de la medicina: el A,B,C y D del cuidado centrado en la dignidad. *Medicina Paliativa* 2009; 16: 95-99
- Benito E, Arranz P, Cancio H. Herramientas para el autocuidado del profesional que atiende a personas que sufren. *FMC* 2011; 18: 59-65
- Bruera E. Palliative care: lessons learned by our team over the last 25 years. *Palliat Med* 2013; 27: 939-951
- Hodgkinson S, Ruegge AJ, Field-Smith B, Latchem D, Ahmedzai S. Care of dying adults in the last days of life. *Clinical Medicine* 2016; 16: 254-8.

Guia de Pràctica Clínica

Guia de Práctica Clínica sobre Cuidados Paliativos. 2008. Ministerio de Sanidad-Osteba

http://www9.euskadi.net/sanidad/osteba/datos/e_06_08_Cuidados_Paliat.pdf

Internet

Sociedad Española de Cuidados Paliativos: www.secpal.com

A destacar un directori d'equips a tot Espanya, resums actualitzats de bibliografia i un fòrum (xat) de pal-liatius

Asociación Europea de Cuidados Paliativos: www.eapc.net

Accés lliure a nombroses publicacions de referència

World Health Organization. Definition of Palliative Care. 2017. Disponible en:

<http://www.who.int/cancer/palliative/definition/en/>

Altres lectures recomanades

- Victor Frankl. El hombre en busca de sentido. Herder 2011
- Elisabeth Kubler-Ross. Sobre la muerte y los moribundos. Debolsillo, 2010
- Alba Payas. El mensaje de las lágrimas. Paidós, 2014

Películas recomendadas

- Amar la vida; 2001. Dirección: Mike Nichols
- El doctor; 1991. Dirección: Randa Haines
- Mi vida sin mí; 2003. Dirección: Isabel Coixet

Programari

No cal